

เรื่อง

ยุทธศาสตร์การขจัดปัญหาความยากจน

“ประชารัฐ”

ประสานพลังทุกส่วนของประชา กับทุกส่วนของรัฐ
เพื่อพัฒนาสังคมทุกระดับ

โดย

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

ร่วมจัดโดย

มูลนิธิชัยพัฒนา

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานประมาณ

และ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

“ประชารัฐ”
ประสานพลังทุกส่วนของ ประชา กับทุกส่วนของ รัฐ
เพื่อพัฒนาสังคมทุกระดับ

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม

คำว่า “ประชารัฐ” มีที่มาอย่างไร

1. มาจากเพลงชาติ ซึ่งมีใจความว่า
“ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย
เป็นประชารัฐ
ไผทของไทยทุกส่วน
อยู่ดำรงคงไว้ได้ทั้งมวล
ด้วยไทยล้วนหมาย รักสามัคคี.....”
2. มาจาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (แผนฯ 8)
(รายละเอียดจะได้กล่าวต่อไป)
3. มาจากชื่อ “ส่วนประสานเครือข่ายประชารัฐ” สำนักงานคณะกรรมการ
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.)
(รายละเอียดจะได้กล่าวต่อไป)

แผนฯ 8 พูดถึง “ประชารัฐ” ไว้อย่างกว้างขวาง

- แผนฯ 8 ประกอบด้วย 8 ส่วน เรื่องของ “ประชารัฐ” เป็นส่วนที่ 7 ใช้หัวข้อว่า
“การพัฒนาประชารัฐ” มีคำอธิบายเริ่มต้นว่า
“การพัฒนาประชารัฐ คือ การพัฒนาให้รัฐและประชาชนมีความเข้าใจที่ดี มีความ
รับผิดชอบและมีความเอื้ออาทรต่อกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชน
ดำเนินไปในทางสร้างสรรค์และเสริมสร้างสมรรถนะซึ่งกันและกัน.....”

- วัตถุประสงค์ของการพัฒนาประชาธิปไตย คือ
 - (1) เพื่อเสริมสร้างการใช้หลักนิติธรรมในการบริหารรัฐกิจ การจัดการการพัฒนาและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของทุกภาคส่วนของสังคมให้มากยิ่งขึ้น
 - (2) เพื่อสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในกิจกรรมของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการการพัฒนาประเทศ
 - (3) เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิผลและประสิทธิภาพของภาครัฐในการบริหารรัฐกิจและการจัดการการพัฒนาประเทศ
 - (4) เพื่อสนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องในงานบริหารรัฐกิจและการจัดการการพัฒนาประเทศทั้งในด้านนโยบายและการปฏิบัติ
- ยุทธศาสตร์การพัฒนาประชาธิปไตย มี 4 ข้อใหญ่ได้แก่
 - (1) การเสริมสร้างหลักการใช้องค์กฤษฎาหมายที่ถูกต้องตามเจตนารมณ์และปรัชญา กฤษฎาหมาย โอกาสและสภาวะแวดล้อม ให้สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ย่อย คือ
 - การให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพ
 - การจัดการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมด้วยสันติวิธี
 - การสร้างเสริมสมรรถนะของประชาชนและพลังทางสังคม
 - (2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาของทุกภาคส่วน ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ย่อย คือ
 - การสร้างภาคีเพื่อการพัฒนา
 - การปรับปรุงคุณภาพการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
 - การส่งเสริมท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา
 - การเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชน
 - (3) การเพิ่มพูนประสิทธิผลและประสิทธิภาพของภาครัฐ ประกอบด้วย 8 ยุทธศาสตร์ย่อย ได้แก่
 - การปรับปรุงบทบาทการบริหารจัดการของส่วนราชการ
 - การปรับปรุงกระบวนการทางงบประมาณ
 - การกำหนดให้จังหวัดมีบุคลากรที่มีความสามารถมากขึ้น
 - การสร้างเกณฑ์ชี้วัดและระบบประเมินผลงาน
 - การสร้างความรับผิดชอบทางการบริหาร
 - การสร้างความโปร่งใส
 - การปรับการบริหารจัดการนโยบายสาธารณะ
 - การพัฒนาด้านกฎหมายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศ

(4) การสร้างความต่อเนื่องในการบริหารรัฐกิจ ประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์ย่อย ได้แก่

- การสร้างพันธมิตรเพื่อกำหนดระเบียบวาระแห่งชาติ
- การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะเพื่อเสริมสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน

“ส่วนประสานเครือข่ายประชารัฐ” สทบ. ได้กล่าวถึง “ประชารัฐ” ว่า

- เป็นการรวมพลัง 4 ฝ่ายหลักในสังคม ได้แก่
 - ฝ่ายการเมือง
 - ฝ่ายหน่วยงานรัฐ (ราชการ)
 - ฝ่ายชุมชน (ประชาชน)
 - ฝ่ายประชาสังคม (เอกชน)
- เป้าหมายประชารัฐ ประกอบด้วย
 - สร้างความชอบธรรมในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนและสังคมให้กับภาคประชาชน
 - ผลักดันประสบการณ์ บทเรียน และภูมิปัญญาภาคประชาชนสู่นโยบายประเทศ
 - สร้างการเมืองภาคพลเมือง เพื่อตรวจสอบการเมืองในระบบ
 - ผนึกกำลัง “ประชารัฐ” อย่างมีศักดิ์ศรี และประกาศจุดยืนของภาคประชาชนอย่างชัดเจน

ความหมายของ “ประชารัฐ” ที่สั้นที่สุด

“ประสานพลังทุกส่วนของ “ประชา”
กับทุกส่วนของ “รัฐ”
เพื่อพัฒนาสังคมทุกระดับ”

คติพจน์ “ประชารัฐ” ที่อาจนำมาใช้เพื่อสื่อความหมายในมิติต่าง ๆ

“ประสานพลังทุกส่วน เพื่อมวลประชา มุ่งพัฒนาสังคม”
“ร่วมด้วยช่วยกัน สร้างสรรค์สังคม”
“มาร่วมมือรวมพลังกันเถิด อย่าเดินแยกอยู่ต่างหากเลย”
“รวมทุกพลังสร้างสรรค์ ไม่กีดกันผู้ใดออก”

“ระดับต่าง ๆ ของ “ประชารัฐ” อาจแยกได้ดังนี้

- ประชารัฐตำบล
- ประชารัฐเทศบาล
- ประชารัฐอำเภอ
- ประชารัฐจังหวัด
- ประชารัฐกลุ่มจังหวัด
- ประชารัฐส่วนกลาง

“ประชารัฐ” ระดับท้องถิ่น (ตำบล/เทศบาล) สำคัญมาก ควรส่งเสริมอย่างยิ่ง ซึ่งมีองค์ประกอบได้แก่

- ฝ่ายองค์กรประชาชนในท้องถิ่น (องค์กรชุมชน กลุ่ม ประชาคม ฯลฯ)
- ฝ่ายสถาบันในท้องถิ่น (วัด โรงเรียน องค์กรศาสนา สถานศึกษา ฯลฯ)
- ฝ่ายบริหารท้องถิ่น (อบต. เทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ)
- ฝ่ายหน่วยงานรัฐ (ราชการส่วนภูมิภาค หน่วยงานรัฐจากส่วนกลาง ฯลฯ)
- ฝ่ายประชาสังคมนอกท้องถิ่น (นักพัฒนา นักวิชาการ นักวิชาชีพ ชุมกิจ สื่อ ฯลฯ ที่เข้ามาสนับสนุนท้องถิ่น)

“ประชารัฐ” ระดับเหนือกว่าท้องถิ่น (อำเภอ จังหวัด ฯลฯ) ควรประกอบด้วย

- เครือข่าย “ประชารัฐ” ระดับท้องถิ่น (เครือข่ายประชารัฐ ตำบล/ เทศบาล)
- “ประชารัฐ” ส่วนอื่นๆ (ประชาสังคมภูมิภาค ราชการภูมิภาค ฝ่ายการเมือง ภูมิภาค ฯลฯ)

“ประชารัฐ” ส่วนกลาง ควรประสานกันให้ดี ก่อนลงไปสนับสนุน “ประชารัฐ” ท้องถิ่น
ประชารัฐ ส่วนกลาง ประกอบด้วย

- ฝ่ายการเมือง (รัฐมนตรี เลขาธิการรัฐมนตรี ที่ปรึกษารัฐมนตรี ฯลฯ)
- ฝ่ายหน่วยงานรัฐ (กระทรวง กรม องค์กรมหาชน องค์กรเฉพาะกิจ ฯลฯ)
- ฝ่ายชุมชน (เครือข่ายองค์กรชุมชนระดับชาติ ฯลฯ)
- ฝ่ายประชาสังคม (องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ชุมกิจ สื่อ ฯลฯ)

การประสาน “ประชารัฐ” ส่วนกลาง ควรประกอบด้วย

- การประสานทรัพยากร/ งบประมาณ ที่ไปสนับสนุนท้องถิ่น
- การประสานบุคลากร ที่ไปสนับสนุนท้องถิ่น
- การประสานกิจกรรม สนับสนุนท้องถิ่น
- การประสานการวัดผล / ติดตามผล / ประเมินผล ของการพัฒนาท้องถิ่น
- การประสานการศึกษาข้อมูลและระดมความคิด เพื่อเรียนรู้/ ทบทวน /แก้ไขปรับปรุง / พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ไม่ควรตีความความหมายกว้างของ “ประชารัฐ” ตามที่ระบุในแผนฯ 8 ซึ่งอาจสรุป ลักษณะสำคัญได้ดังนี้

- ประชาชน ชุมชน และประชาสังคม มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น สังคม และประเทศ
- การบริหารจัดการและพัฒนาประเทศโดยภาครัฐ ใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวาง จริงจัง และต่อเนื่อง ในทุกระดับ
- การดำเนินงานของภาครัฐ มีความสุจริต โปร่งใส ถูกต้อง มีประสิทธิผล คุณภาพ และประสิทธิภาพ รวมถึงการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเพียงพอ
- ทุกส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ร่วมเป็น “ภาคีการพัฒนา” โดยร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

กล่าวอีกนัยหนึ่ง สามารถสรุปความหมายของ “ประชารัฐ” โดยย่อได้ดังนี้

- “ประชารัฐ” ในความหมายแคบ คือ
 - “ประชา” ร่วมกับ “รัฐ”
- “ประชารัฐ” ในความหมายกว้าง ได้แก่
 - “รัฐ” ของ “ประชา”
(“รัฐ” ที่ “ประชา” รู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมสูง)
 - “รัฐ” โดย “ประชา”
(“รัฐ” ที่ “ประชา” มีบทบาทสำคัญในกิจกรรมส่วนรวม)
 - “รัฐ” เพื่อ “ประชา”
(“รัฐ” ที่มีคุณธรรมและคุณภาพเพื่อประโยชน์สุข ของ “ประชา”)
 - “รัฐ” กับ “ประชา”
(“รัฐ” ที่สนับสนุนและรวมพลังกับ “ประชา” อย่างจริงจังกว้างขวางและต่อเนื่อง)